

Történelmi áttekintés

A XVI. sz. második felében – közelebről meg nem határozható időpontban – épült dzsámi építetője Jakováli Hasszán pasa volt.

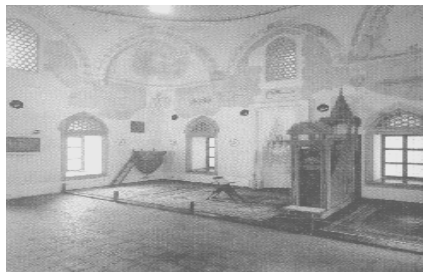
A dzsámi – amely a város falán kívül, a szigeti kapu előtt, az országút mentén állott – az azóta elpusztult kolostorral és egyéb jóléti intézményekkel együtt, egy egész kis vallási negyedet alkotott. Jakováli Hasszán pasa dzsámija, a Magyarországon legépebben megmaradt ilyen jellegű építmény. A négyszög alaprajzú, kívül nyolcszögű, belül kör alakú dobon ülő félgömbkupolával fedett épülethez eredetileg három boltszakaszos, oszlopokon nyugvó kis kupolákkal fedett előcsarnok csatlakozott. A minaret a bejárat jobb oldalán emelkedik s bejárata a karzat magasságában nyílik. Az épület az egyminaretos dzsámik típusába tartozik. A dzsámiban és a hozzá csatlakozó helységekben a magyarországi török kort bemutató kiállítás látható, valamint a részlegesen rekonstruált előcsarnok, továbbá a derviskolostor itt előkerült maradványai.

A kiállítás a magyarországi török-kori építészet gazdag helyi emlékeit, a fémművesség és a fazekasság, továbbá a textilművészet termékeit mutatja be. Különös figyelmet érdemel az izniki és kütahiai műhelyekből származó leletanyag, az ugyancsak török közvetítéssel Magyarországra eljutott kínai porcelán. A tárgyatanyagot kiegészítő színes diaprojektívok és fotók a török miniatúra-festészet nagyszerű alkotásait mutatják be.

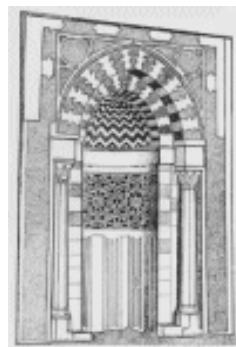
A kiállítás második felében – a dzsámiban – a török kormány ajándékként küldött berendezési tárgyakat, a mimbert és kürsüt, valamint értékes szőnyegeket, az eredeti feliratokat kiegészítő szövegeket, és színes diaprojektívokat helyeztek el. Az ily módon eredeti rendeltetésének megfelelően berendezett dzsámi a XVI-XVII. századi dzsámik hangulatát idézi.

Arra vonatkozóan, hogy a dzsámihoz tartozó kolostor-együttes mikor pusztult el, adataink nincsenek. Minden valószínűség szerint a városnak a töröktől való visszafoglalása alkalmával vívott harcok következtében semmisülhetett meg. A császári csapatok 1686. október 22-én foglalták vissza Pécsét a töröktől. Jakováli Hasszán pasa dzsámija – ellentétben a kolostorral – teljes épségben élte túl a város ostromát. Röviddel ezt követően Nesselrode pécsi püspök (1702-1732) idejében a dzsámi épületét kápolnává alakították át. Szerencsés körülmények folytán csak a legszükségesebb átalakításokat végezték el, s így nagyrészt megőrizte eredeti török jellegét a későbbi századok folyamán is.

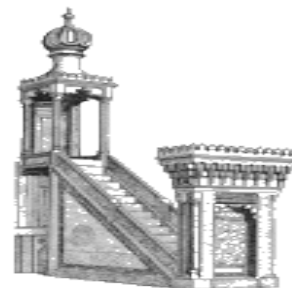
Előcsarnokát az 1714. évi építkezés alkalmával bontották le. A kórház megépülését követően a dzsámiból átalakított kápolna a kórház kápolnájaként működött, egészen az 1955-ben megkezdett műemléki helyreállításáig. Az 1961-ben befejezett helyreállítás után a dzsámi, mint műemlék került bemutatásra, majd az újabb feltárásokat követő helyreállítás és a csatlakozó kiállítási helységeik kialakítása után, 1975-től a török kiállításnak ad otthont.

A dzsámiba belépve szemben találjuk magunkat annak délkeleti falával, amelyet egy Mekka felé húzott képzeletbeli egyenesre merőlegesen emeltek. Ez biztosítja, hogy a muszlim hívő tudja, milyen irányba kell fordulnia imádkozás közben. A falba vájt mélyedés, a **mihráb**, azaz az imafülke, pontosan kijelöli az irányt. Maga a falmélyedés

nem szent hely, mint a keresztényeknél az oltár, inkább az irány a fontos, amit jelez. Ez előtt áll az imám. Ő az, aki az imát vezeti a mecsetben és a dzsámiban, illetve ő viseli az előimádkozó tisztségét, és egyben a hívők előljárója is. (Az imám az Iszlámban nem azonos a pappal a kereszténységben, hiszen bárki lehet imám, aki többet tud a Koránból a többieknél.)

A mihrábtól jobbra áll a szószék, a **mimber**, amelynek lépcsőjén állva tartja az imám a péntek déli ima és az ünnepi ima során a beszédet (a *khutbá-t*). Az imádkozók az imám mögött szabályos sorokat képezve állnak fel az imához.

Az imára hívást – az *azánt* – a **minaret** körkélyéről a napi 5 imaidőben a müezzin hangosan mondta a négy égtáj irányába, hogy így szólítsa az embereket az imákra. Minél magasabb a minaret, annál messzebbre száll a müezzin hangja.

Az *azánt* hallva a muszlimoknak elő kell készülniük az imára. Ez annyit jelent, hogy **rituális mosakodást** (*wudu-t*) végeznek, ami nélkül az ima érvénytelen: „*Ha istentisztelethez álltok fel, akkor mossátok meg (előtte) arcotokat és a kezeteket könyökig, és simítsátok végig fejetekeket és mossátok meg lábaitokat bokáig!*”, tanítja a Korán a hívőket (Korán 5: 6).

Az imára készülés, illetve az annak részét képező rituális mosakodás a belső megtisztulás iránti vágyunk ad szimbolikus kifejezést, miközben a test is megtisztul a szennyeződésektől. Ezen kívül az imádkozó ruházatának és az imádkozás helyének is tisztának kell lennie. Mohamed próféta (béke legyen vele) erről azt mondta, hogy a kulcs az imához a tisztaság, valamint, hogy a tisztaság a hit fele.

A mosakodás után jön az **ima**, ami az Iszlám egyik pillére. Bármely muszlim, aki elmulasztja az ima elvégzését bünt követ el. Így szól a magasztos Allah: „*Végezzétek el rossztól és a felfuvalkodottságtól.*”

Amikor kielemezzük az iszlám imádkozást és tanulmá-

nyozzuk páratlan természetét, akkor megértjük, hogy ez nem csupán egy fizikai mozdulatsor vagy egyszerűen a Korán recitálása.

Ez egyedülálló és páratlan formulája az intellektuális meditáció, a szellemi áhitat, az erkölcsi emelkedettség, és a fizikai gyakorlat kombinációjának. Páratlan élmény, amikor a test minden izma csatlakozik a lélekhez és az elméhez Isten szolgálatára, imádatára és dicséretére.

Az Iszlám nem csupán rituálét tanít, és így nem sokat foglalkozik azokkal a pusztá rituálékkal, amelyeket mechanikusan végeznek, és amelyeknek nincs hatásuk az ember belső életére. **A hit cselekedet nélkül halott szó csupán. Magában nem elegendő, ha nem nyilvánul meg tetteiben.** A Korán az alábbi módon szólította meg azokat a hívőket és nem hívőket, akik az ima irányáról vitatkoztak: „*Nem az a jámborság, ha orcátokat Napkelet és Napnyugat felé fordítjátok. A jámborság az, ha valaki hisz Allahban, az Ítélet Napjában, az angyalokban, a könyvekben [amiket Isten küldött] és a profétákban, odaadja a javait, – bármely kedvesek is azok neki – rokonainak, az árváknak, a szegényeknek, az utazásban arra rászorultaknak, a koldusoknak, s a rabszolgák kiváltására. Elvégzi az imát és megadja [az évi] zakátot [anyagi segítséget nyújt az arra rászorulóknak], akik teljesítik a kötelezettségeiket, ha kötelezettséget vállaltak; akik állhatatosak a szükségben, bajban és megpróbáltatásban. Egyedül ők az igazak és ők az istenfélők.*” (Korán, 2: 177).

Visszatérve Pécsre, a Jakováli Hasszán dzsámi az 1980-as évektől kezdődően lett ismét a városban és a város környékén élő muszlimok hitéletének fontos helyszíne. A közösség tagjai eleinte csak a péntek déli imára gyűltek itt egybe, később azonban az is lehetővé vált, hogy a nagyobb vallási ünnepeiket, például a ramadánt is a régi falak között tölthessék. A városban tanuló egyetemisták sokáig csak a kollégiumokban gyakorolták a vallásukat, az idősebbek pedig hol az egyik, hol a másik családnál jöttek össze. A böjthónap alatt még a távolabbi településekről is rendszeresen felkeresik a dzsámit. Sőt, ilyenkor az sem meglepő, hogy - ha tehetik - az átutazóban lévő muszlimok is betérnek egy imára, illetve vendégek érkeznek Nyugat-Európából, a Balkánról, vagy éppen az iszlám világból. A látogatók között akad valamelyik európai országba árut szállító kamion vezetője, vagy hazafelé tartó vendégmunkás, de a hitélet kiemelkedő személyiségeit is szívesen fogadják ilyenkor a helybeliek.

A ramadán havi böjt az iszlám negyedik pillére. A muszlimok ilyenkor nemcsak hajnalhasadástól naplementéig böjtölnek, de még inkább tartózkodnak minden rossztól és igyekezzenek minél több időt közös imádkozással, Korán

olvasással tölteni. A pécsi közösséghez tartozó muszlimok többsége ez alatt a harminc nap alatt is dolgozik, arra törekszik, hogy hívőként és a társadalom hasznos tagjaként egyaránt helyt tudjon állni. Az orvosok, gyógyszerészek, kereskedők, mérnökök, diákok napközben üres gyomorral, az éhséggel és a szomszúsággal dacolva végzik az egyébként megszokott teendőiket, de esténként közös vacsorán vesznek részt és éjszaka - aki teheti - a többiekkel együtt imádkozik.

A vallásos muszlimok számára nagyon fontos a közösség, az együtt töltött órák, a közösen végzett ima, a Korán olvasása. Vannak, akik erre az időszakra tartogatják éves szabadságukat és feleségükkel, gyermekeikkel együtt minden nap ott vannak a dzsámiban. A közösség minden tagja kérdés nélkül kiveszi részét az ilyenkor szokásos, közös feladatokból. A főzés, a vacsora felszolgálása, a mosogtatás ilyenkor rendszerint a férfiak feladata, igaz a nagyobb gyerekek is szívesen segítenek és egy-egy tepszi finom süteménnyel, vagy más különlegességgel az asszonyok is hozzájárulnak az együttléti színvonalának emeléséhez. A bevásárlás, az ételek elkészítésének gondja, a közös vacsora utáni rendcsinálás azonban alapvetően nem az ő vállalat nyomja, az a férfiak feladata.

A pécsi közösség tagjai szunnita muszlimok. Olyan becsületes, törvénytisztelő polgárok, hagyománykövető emberek, akik távol tartják magukat mindenfajta szélsőséges megnyilvánulástól, cselekedettől. A magyarokon kívül számos más nemzet fiai, lányai is megtalálhatók közöttük. Itt nincsenek faji előítéletek, nem számít a bőrszín, a társadalmi hierarchiában elfoglalt hely, az iskolai végzettség. Itt egymás mellett imádkozik, a magyar, a bosnyák, a szerb, a macedón, az arab, a perzsa, a berber, a palesztin, a szudáni, a pakisztáni stb. Azt, hogy pontosan hányan vannak a pécsi közösség tagjai, nem tartják nyilván, s nem számolgatja senki. Az mindenesetre tény, hogy az elmúlt évek délszláv háborús eseményei következtében a helybeliek számos menekülttel találkozhattak. Nagy részük mára visszatért hazájába, akárcsak a pécsi egyetemen végzett muszlim diákok többsége is.

A pécsi az egyik legkiegyensúlyozottabban működő, nem túl nagy létszámú, de annál aktívabb magyarországi muszlim közösség. Tagjai nemcsak egymással tartanak kiegyensúlyozott, jó kapcsolatot, hanem más hasonló közösségekkel, illetve más vallások képviselőivel is. A pécsiek választott képviselőik útján részt vesznek a Magyarországi Muszlimok Egyháza munkájában. A pécsi

muszlimok a vallások közötti tolerancia, a megértés és a kölcsönös közeledés, a párbeszéd hívei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

14. szám

JAKOVÁLI HASSZÁN DZSÁMI ÉS A PÉCSI ISZLÁM KÖZÖSSÉG

Magyarországi Muszlimok Egyháza

1116 Budapest, Sáfrány utca 43.

Mobil: +36 20 204 - 5852

Tel. : +36 1 20840 40

<http://www.iszlamegyhaz.net/>